

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON GLOBALIZATION PROCESSES IN THE WORLD ECONOMY

Ясінська Т.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»

Найчук-Хрущ М.Б.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Національний університет «Львівська політехніка»

Yasinska Tetyana

Lviv Polytechnic National University

Naychuk-Khrushch Marta

Lviv Polytechnic National University

У статті проаналізовано особливості та наслідки впливу пандемії COVID-19 на глобалізаційні процеси у світовій економіці. Розкрито сутність та ключові ознаки глобалізації, можливості та загрози глобалізаційного процесу для суб'єктів міжнародного бізнесу, рушійні сили глобалізації. Проаналізовано вплив пандемії коронавірусу на показники обсягу міжнародної торгівлі та світового валового внутрішнього продукту. Висвітлено ключові аспекти політики урядів країн в умовах пандемії. Продемонстровано вплив карантинних обмежень, викликаних пандемією коронавірусу, на транспортні перевезення та міграцію населення у світі. Оцінено стан та перспективи світових інвестицій після пандемії. Сформульовано та обґрунтовано висновки щодо уповільнення темпів глобалізації світової економіки під впливом пандемії та відсутності ознак активної деглобалізації.

Ключові слова: глобалізація, світова економіка, міжнародна торгівля, міжнародне інвестування, міграція робочої сили, пандемія COVID-19.

В статье проанализированы особенности и последствия воздействия пандемии COVID-19 на глобализационные процессы в мировой экономике. Раскрыты сущность и ключевые признаки глобализации, возможности и угрозы глобализационного процесса для субъектов международного бизнеса, движущие силы глобализации. Проанализировано влияние пандемии коронавируса на показатели объема международной торговли и мирового ВВП. Освещены ключевые аспекты политики правительств стран в условиях пандемии. Продемонстрировано влияние карантина, вызванного пандемией коронавируса, на транспортные перевозки и миграцию населения в мире. Оценены состояние и перспективы мировых инвестиций после пандемии. Сформулированы и обоснованы выводы относительно замедления темпов глобализации мировой экономики под влиянием пандемии и отсутствия признаков активной деглобализации.

Ключевые слова: глобализация, мировая экономика, международная торговля, международное инвестирование, миграция рабочей силы, пандемия COVID-19.

In recent decades, the world economy has been actively moving towards an integrated global economic system, characterized by the reduction of barriers to international trade and investment, "reduction" of distances through the development of modern means of transportation and communication, smoothing cultural differences. This process, called globalization, has become an integral feature of the world economy in recent decades. However, in 2020, the globalization process was affected by quarantine restrictions caused by the COVID-19 pandemic. The study of the features and consequences of such influence is especially relevant given that globalization processes form the environment for the functioning of the subjects of international economic relations. The article analyzes the features and consequences of the COVID-19 pandemic on globalization processes in the world economy. The essence of globalization and its key features, opportunities and threats of the globalization process for international business

entities are revealed, the driving forces of globalization are revealed. The impact of the coronavirus pandemic on the dynamics of international trade and world gross domestic product is analyzed. The forecast values of these indicators for 2021–2022, presented by the World Trade Organization, are revealed. The key aspects of the policy of governments in a pandemic are highlighted. The impact of quarantine restrictions on transport and migration worldwide has been demonstrated. The state and prospects of world investments after the pandemic are assessed. Of particular note is the fact that the vast majority of international companies, despite the severe consequences of the pandemic for their activities, have not begun to break their international ties with contractors and focus on domestic production. The production chains of multinational corporations, built over the years to ensure high efficiency, did not break down due to the temporary difficulties associated with the pandemic. This is an important indicator that allows us to say that there are no significant prerequisites for expecting active deglobalization processes in the world. In view of the research, the conclusions on the slowdown of the global economy under the influence of the pandemic and the absence of signs of active deglobalization are formulated and substantiated.

Key words: globalization, world economy, international trade, international investment, labor migration, COVID-19 pandemic.

Постановка проблеми. В останні десятиліття світова економіка все швидше віддаляється від стану відносної самодостатності національних економік, ізольованих одна від одної перешкодами для вільного руху товарів, капіталу та робочої сили, мовними бар'єрами, географічною віддаленістю, відмінностями у культурі та методах ведення підприємницької діяльності тощо, до інтегрованої глобальної економічної системи, що характеризується скороченням перепон для міжнародної торгівлі та інвестування, відстаней за рахунок розвитку сучасних засобів транспортування та зв'язку, згладжуванням культурних відмінностей. Такий процес, названий глобалізацією, став невід'ємною характеристикою світової економіки останніх десятиліть. Однак у 2020 р. глобалізаційний процес зазнав впливу карантинних обмежень, викликаних пандемією COVID-19. Дослідження особливостей та наслідків такого впливу є особливо актуальним з огляду на те, що глобалізаційні процеси формують середовище функціонування суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання глобалізації світової економіки широко обговорюються у світі науковцями, політиками, підприємцями та менеджерами. Подібні дискусії точаться на міжнародних самітах, засіданнях міжнародних інституцій, у наукових колах. Суттєва увага проблемам глобалізації світової економіки приділена у працях таких дослідників, як Ч. Гілл, П. Антрас, Т. Левіт, Л. Снігир, В. Гесць, Р. Зварич та ін.

Поняття «глобалізація» запозичене з англійської мови та походить від латинського слова *globus* – куля, Земна куля, глобус. Від цього слова було утворено прикметник *global* (глобальний) – той, що має відношення до Земної кулі, тобто світовий, планетарний. Своєю чергою, від слова *global* було утворено дієслово *globalize* – глобалізувати, тобто перетворювати певне явище на глобальне, а також іменник *globalization* – глобалізація, тобто перетворення певного явища на світове, на таке, яке стосується всієї Земної кулі. Таким чином, глобалізація – це процес всесвіт-

ньої економічної, політичної та культурної інтеграції й уніфікації [1]. У книзі Ч. Гілла під глобалізацією розуміється перехід до більш інтегрованої та взаємозалежної світової економіки [2]. В Енциклопедії історії України [3] глобалізація розглядається як новітній трансформаційний процес (точніше – низка взаємопов'язаних процесів) у просторовій організації локальних, регіональних і світових економічних зв'язків та відповідних соціальних відносин.

Також автори Енциклопедії історії України виділяють ключові ознаки глобалізаційного процесу [3]: масовий і масштабний вихід соціальної, політичної та економічної активності за межі кордонів окремих держав на регіони й континенти; зростаюча інтенсивність взаємозв'язків у сфері торгівлі, інвестицій, фінансів, міграційних і культурних процесів; швидке прискорення поширення ідей та інформації, обігу капіталів, переміщення товарів, міграції населення внаслідок розвитку всеосяжних систем транспорту та комунікацій; стирання граней між місцевими й всепланетарними подіями.

Підсумовуючи погляди науковців на поняття глобалізації, можна сформулювати висновок, що глобалізація світової економіки являє собою невинний процес її трансформації в напрямі дифузії національних економік.

Глобалізація є ключовим чинником середовища, у якому здійснюють свою діяльність суб'єкти міжнародного бізнесу. При цьому важливо розуміти, що глобалізаційні процеси відкривають перед міжнародними підприємствами як додаткові можливості (можливість розширення ринку збуту своєї продукції за рахунок ринків країн, що відкривають свої кордони для міжнародної торгівлі; можливість скорочення виробничих витрат за рахунок перенесення виробничих та інших функцій в країни з дешевшими вхідними ресурсами, у т. ч. і людською працею), так і несуть додаткові загрози (зростання конкуренції на вітчизняному ринку з боку зарубіжних компаній, зниження цін; здатність кризових явищ в одній країні поширюватися по всьому світу та негативно впливати на більшість суб'єктів міжнародного підприємництва).

Це важливо враховувати суб'єктам міжнародного бізнесу в цілях забезпечення конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Науковець Ч. Гілл [2] розглядає глобалізацію в розрізі двох аспектів:

1. Глобалізація ринків – злиття історично різних та ізольованих національних ринків в єдиний глобальний ринок. Усунення бар'єрів, що перешкоджали міжнародній торгівлі, спростило реалізацію товарів підприємств на зарубіжних ринках. У результаті такого процесу вподобання та смаки споживачів у різних країнах також стали наближатися до єдиної глобальної норми. Прикладами цієї тенденції є напої Coca-Cola, ігрова приставка PlayStation фірми Sony, гамбургери McDonald's, кави Starbucks, меблі IKEA.

Проте національні відмінності у смаках та вподобаннях нерідко все ж залишаються досить суттєвими, тому сьогодні більшість глобальних ринків є не ринками споживчих товарів, а ринками матеріалів та товарів промислового призначення, які обслуговують потреби всього світу. До них відносяться ринки сировинних товарів, таких як алюміній, нафта, пшениця, ринки товарів промислового призначення, наприклад ринки мікропроцесорів, цивільних літаків, комп'ютерного програмного забезпечення, а також ринки різних фінансових активів (облігацій, євробондів, ф'ючерсів тощо).

2. Глобалізація виробництва – організація поставок товарів та послуг із різних країн світу для отримання вигоди від національних відмінностей у вартості та якості факторів виробництва, таких як праця, енергія, земля і капітал. За рахунок використання глобальних джерел поставок компанії розраховують скоротити загальні витрати або поліпшити якість і функціональність своїх товарів із метою підвищення власної конкурентоспроможності. Наприклад, пасажирський авіалайнер Boeing 787 на 65% загальної вартості складається з комплектуючих, виготовлених за кордоном. Основні причини застосування такого широкого аутсорсингу компанією Boeing: підвищення конкурентоспроможності своєї продукції для відвоювання частки ринку в основного конкурента Airbus за рахунок співпраці з постачальниками, що є найкращими у світі у своїй сфері діяльності; підвищення ймовірності отримання замовлень від авіакомпаній тих країн, в яких працюють зарубіжні підрядчики.

Спочатку аутсорсинг обмежувався, головним чином, виробничими операціями, однак останнім часом набуває поширення аутсорсинг послуг у країні з більш низькими операційними витратами. Наприклад, компанія IBM використовує послуги індійських програмістів для тестування програмного забезпечення, компанія Dell розміщує свої кол-центри також в Індії і т. д.

Процес глобалізації ринків та виведення все більшої частини ділових операцій за національні кордони викликали необхідність у появи

інституцій, які б допомагали регулювати та направляти функціонування глобального ринку, а також сприяти укладанню міжнародних угод для управління системою міжнародного підприємства. Основними з таких інституцій є:

– Світова організація торгівлі, що відповідає за підтримання порядку в системі світової торгівлі, за дотримання угод, підписаних країнами-учасницями, за полегшення досягнення додаткових міжнародних угод між країнами-учасницями. СОТ виступає за зниження бар'єрів, що гальмують міжнародну торгівлю та міжнародне інвестування.

– МВФ та Світовий банк. МВФ був створений для підтримання порядку в міжнародній грошовій системі, Світовий банк – для надання підтримки економічному розвитку.

– ООН, створена для підтримання міжнародного миру і безпеки, розвитку дружніх відносин між країнами, налагодження співробітництва у вирішенні міжнародних проблем і забезпечення дотримання прав людини, сприяння підвищенню життєвих стандартів.

– Велика двадцятка G20, утворена для вироблення узгоджених політичних рішень для боротьби з фінансовою кризою.

Для розуміння глобалізаційного процесу важливим є дослідження рушійних сил глобалізації. Вивчення літературних джерел [1–4] дало змогу зробити висновок, що в основі тенденції посилення глобалізації лежать два макроекономічних чинника:

1. Зниження бар'єрів, що перешкоджають вільному переміщенню товарів, послуг і капіталу, що почалося після закінчення Другої світової війни.

Упродовж 1920–1930-х років багато держав застосували суттєві бар'єри, що перешкоджали міжнародній торгівлі та прямому іноземному інвестуванню, з метою захисту внутрішніх виробників. Наслідками одностороннього введення обмежень стало посилення бар'єрів у відповідь іншими країнами. Наслідками такої політики стали падіння світового попиту та початок Великої депресії 1930-х років. Навчені гірким досвідом, після закінчення Другої світової війни промислово розвинуті країни активізували діяльність у напрямку сприяння вільному пересуванню товарів, послуг і капіталу між країнами. Така діяльність втілювалася у створенні ГАТТ. Завдяки тенденції зниження торгових та інвестиційних бар'єрів сьогодні міжнародне підприємство має змогу проєктувати товар в одній країні, виготовляти необхідні деталі в другій, складати готові вироби в третій, а потім продавати їх по всьому світу.

2. Технологічні досягнення в розвитку телекомунікацій, транспорту і засобів обробки інформації. Зниження торгових бар'єрів зробило глобалізацію ринків і виробництва теоретично можливою, а реальністю її сьогоднішнього дня зробили технологічні зміни. Після закінчення

Другої світової війни світ став свідком небаченого раніше прогресу в телекомунікаціях, обробці інформації та розвитку транспортних засобів. Особливу роль у процесі глобалізації відіграли:

– створення мікропроцесорів, що забезпечило появу високопродуктивної та недорогої обчислювальної техніки, сучасних засобів телекомунікацій із застосуванням систем супутникового, оптоволоконного та безпроводного зв'язку. Слід відзначити особливу роль появи Інтернету та Всесвітньої павутини, яка перетворилася на кістяк сучасної економіки;

– поява комерційних реактивних літаків, кораблів із великою вантажопідйомністю та виникнення контейнерного методу транспортування. Зокрема, використання контейнерів кардинально змінило транспортний бізнес, суттєво скоротивши витрати на перевезення товарів на великі відстані завдяки спрощенню операцій завантаження-розвантаження.

Слід зауважити, що глобалізація є неоднозначним процесом, що породило виникнення такого явища, як антиглобалізм, який є політичною позицією людей, що протистоять політиці глобалізації. Серед аргументів антиглобалістів слід виділити: скорочення робочих місць і рівня зарплат у розвинутих країнах; забруднення навколишнього середовища та порушення трудового законодавства в країнах, що розвиваються; обмеження національного суверенітету країн; зростання розриву між багатими та бідними країнами тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вищенаведений матеріал свідчить про глибоке дослідження проблематики глобалізації світової економіки в літературних джерелах. Проте сьогодні вноситься суттєві корективи до стабільного донедавна глобалізаційного процесу, а тому актуальними та невирішеними залишаються проблеми глобалізації у світовій економіці з урахуванням змінного та невизначеного середовища, зумовленого непередбачуваністю впливу пандемії COVID-19 на світову економіку та глобалізаційні процеси в ній.

Постановка завдання. Із метою вирішення поставленої проблеми сформульовано такі цілі статті: дослідити вплив пандемії коронавірусу на показники обсягу міжнародної торгівлі та світового валового внутрішнього продукту, розкрити ключові аспекти політики урядів країн в умовах пандемії, проаналізувати вплив карантинних обмежень, викликаних пандемією коронавірусу, на транспортні перевезення та міграцію населення у світі, оцінити стан та перспективи світових інвестицій після пандемії, сформулювати висновки щодо темпів і напрямку глобалізації світової економіки під впливом пандемії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Активне поширення коронавірусу призвело до того, що країни запровадили жорсткі

обмеження, зокрема обмеження щодо пересування та комунікування населення. Унаслідок цього відбулося різке падіння обсягів виробництва та міжнародної торгівлі, що отримало назву так званого «пандемічного шоку». Так, у другому кварталі 2020 р. обсяг міжнародної торгівлі товарами скоротився на 15% (рис. 1). Особливо постраждала торгівля послугами, адже карантинні обмеження унеможливили надання послуг, що вимагають фізичної присутності або особистої взаємодії.

Як бачимо з рис. 1, падіння обсягу торгівлі було різким, істотним, однак недовготривалим. Уже в другій половині 2020 р. внаслідок скорочення рівня зараження, підтримки урядами країн своїх виробників, анонсування ефективних вакцин, адаптування виробників до нових умов відбулося поступове послаблення обмежень та відновлення світової торгівлі товарами. Загалом за 2020 р. остаточне зниження обсягів міжнародної торгівлі становило -5,3%.

Сьогодні, незважаючи на присутність певних карантинних обмежень у низці країн світу, обсяги міжнародної торгівлі зростають. СОТ представила прогноз, відповідно до якого обсяг світової торгівлі товарами у 2021 р. збільшиться на 8%, а в 2022 р. – на 4%. Динаміка є позитивною, проте такі темпи зростання все ж не дають змоги досягнути допандемічних обсягів міжнародної торгівлі, а отже, наслідки пандемії продовжуватимуть свій негативний вплив протягом найближчих років. Окрім того, більш глибокий аналіз структури світової торгівлі дає змогу виявити суттєві регіональні диспропорції, уповільнення торгівлі послугами. Такі факти разом із низькими темпами вакцинації, що створюють загрозу нових хвиль росту захворюваності, роблять представлені прогнози досить нестабільними і можуть порушити хиткі позитивні тенденції нарощування обсягів світової торгівлі.

Як видно з рис. 1, окрім базового прогнозу обсягів світової торгівлі, представлено також два додаткових сценарії: оптимістичний (передбачає ріст обсягів світової торгівлі вищими темпами від прогнозованих унаслідок послаблення обмежувальних заходів у результаті прискорення виробництва і поширення вакцини) та песимістичний (передбачає скорочення темпів росту обсягів світової торгівлі у разі появи нових штамів вірусу та недостатнього виробництва і нераціонального розповсюдження вакцини).

Одним з основних індикаторів глобалізації є співвідношення обсягу міжнародної торгівлі та світового ВВП. У табл. 1 наведено динаміку зміни цих показників за 2017–2020 рр. та їхні прогнозні значення на 2021–2022 рр., сформовані СОТ.

Із табл. 1 видно, що ще в 2019 р., до пандемії коронавірусу, зростання обсягів світового ВВП та міжнародної торгівлі дещо сповільнилося внаслідок проявів кризових явищ в економіці, а темп росту ВВП перевищував темп росту міжнародної торгівлі. Це може свідчити про спо-

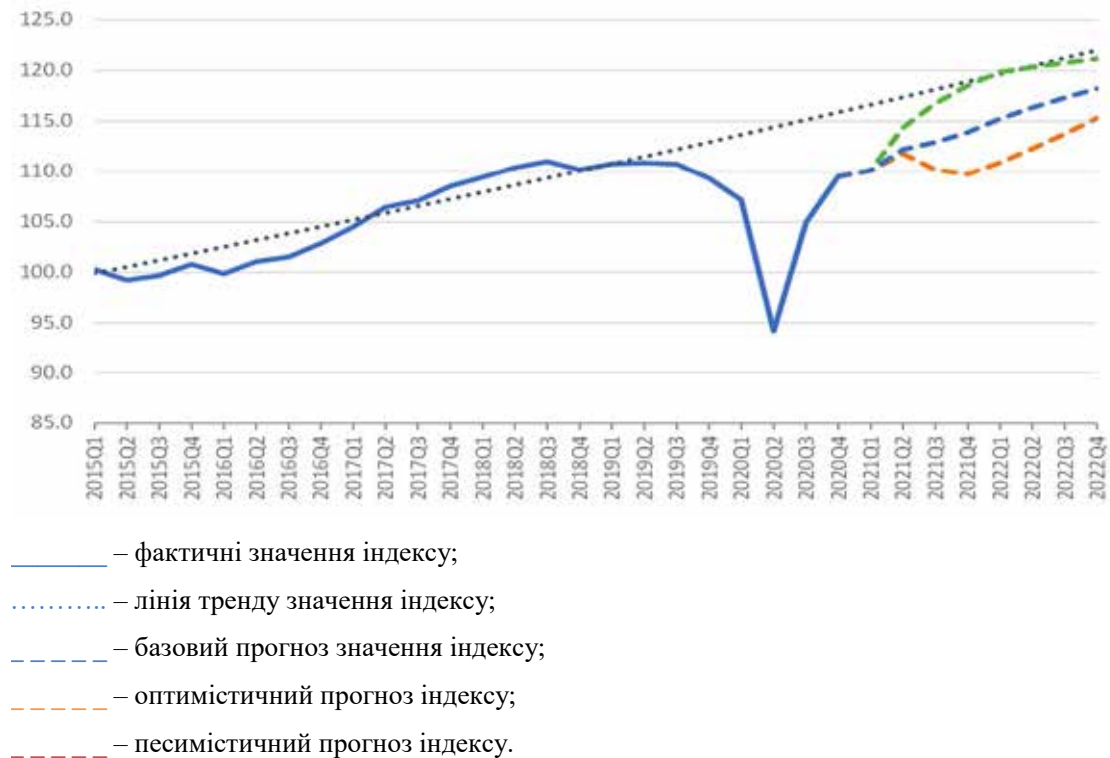

Рис. 1. Індекс зміни обсягу світової торгівлі товарами у 2015–2020 рр. та прогнозні значення індексу на 2021–2022 рр.

Джерело: прес-реліз Світової організації торгівлі [5]

вільнення глобалізаційних процесів у світовій економіці. Проте прогноз СОТ на 2021–2022 рр. передбачає перевищення темпів росту торгівлі над темпами росту виробництва.

Таким чином, економічні показники розвитку світової економіки свідчать про відсутність підстав стверджувати про наявні деглобалізаційні процеси у світі. Для більш ґрунтовних висновків варто проаналізувати політику урядів держав в умовах впливу пандемії COVID-19.

Політика багатьох урядів економічно розвинутих країн в умовах пандемії коронавірусу спрямована на збільшення доходів громадян. Це дає змогу підтримувати порівняно високий рівень споживання, а отже, допомагає підтримувати виробництво та торгівлю. Наслідком впливу пандемії COVID-19 не стало посилення державами бар'єрів для міжнародного руху тор-

гових товарів. Держави – члени СОТ, пов'язані договірними зобов'язаннями, проводять стриману торгову політику, що не дає змоги протекціонізму обвалити показники міжнародної торгівлі. Як показали дослідження СОТ [5], багато обмежувальних заходів, які були запроваджені на початку пандемії, протягом короткого проміжку часу були скасовані або замінені на більш ліберальні.

Тим не менше, незважаючи на відсутність запровадження явних тарифних бар'єрів у міжнародній торгівлі, закриття країнами кордонів із метою запобігання поширенню COVID-19 суттєво обмежило мобільність населення, що позначилося на скороченні міжнародної торгівлі послугами, можливостей обміну досвідом, спільних міждержавних науково-технічних досліджень тощо.

Таблиця 1

Динаміка обсягів світової торгівлі та реального ВВП

Показники	Значення показників по роках					
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р. (прогноз)	2022 р. (прогноз)
Темп росту обсягу світової торгівлі товарами	4,9	3,2	0,2	-5,3	8,0	4,0
Темп росту світового ВВП	3,3	3,0	2,4	-3,8	5,1	3,8

Джерело: прес-реліз Світової організації торгівлі [5]

Так, за даними СОТ [5], кількість щоденних міжнародних авіарейсів впала на 80% у першому кварталі 2020 р. Наприкінці року спостерігалось зростання кількості рейсів, однак на початку 2021 р. їх кількість знову скоротилася. Морський транспорт під час пандемії був більш стабільним.

Скасування низки міжнародних рейсів позначилося негативно не лише на показниках міжнародного туризму, а й на торгівлі загалом, адже пасажирські літаки часто перевозять вантажі. Окрім того, скорочення мобільності населення має ефект нереалізованих проєктів, оскільки внаслідок упроваджених обмежень не відбулося низки зустрічей, які могли б закінчитися підписанням контрактів різного характеру (торговельного, інвестиційного, науково-технічного тощо).

Важливим чинником глобалізаційного процесу у світі також є свобода формування та характеристики міжнародного ринку праці, який зазнав суттєвого впливу пандемії COVID-19. Так, за даними Міжнародної організації праці, представленими у Звіті «COVID-19 і сфера праці. Оновлені оцінки та аналіз» [6], на початок 2021 р. частка працівників, які проживають у країнах, де продовжують діяти заходи щодо закриття робочих місць, залишається високою і становить 93%. У 2020 р. загальносвітовий обсяг робочого часу скоротився приблизно на 8,8% порівняно з 2019 р., що відповідає 225 млн робочих місць (із розрахунку на 48-годинний робочий тиждень). За даними Міжнародної організації праці, сумарний світовий дохід працівників у 2020 р. скоротився на 8,3%, що становить 3,7 трлн доларів, або 4,4% світового валового внутрішнього продукту. Незважаючи на такі негативні наслідки карантинних обмежень, тенденції кінця 2020 р. дали змогу Міжнародній організації праці сформувавши прогноз на 2021 р., що передбачає поступове відновлення міжнародного ринку праці (табл. 2).

Як бачимо з табл. 2, навіть песимістичний прогноз на 2021 р. передбачає незмінність ситуації, а не її погіршення, що може говорити про перспективи відновлення ринку праці, від якого значною мірою залежить діяльність транснаціональних корпорацій, що формують глобальний ринок.

Транснаціональні корпорації особливо гостро відчували наслідки пандемії COVID-19. Як приклад розглянемо діяльність американського

авіаконцерну Boeing в умовах пандемії, адже саме ця корпорація відома своїми глобальними масштабами діяльності, які проявляються у тісній співпраці з низкою підрядних організацій по всьому світу. Вплив пандемії коронавірусу на корпорацію та її клієнтів призвів до падіння поставок комерційних літаків у другому кварталі 2020 р. на 78% у річному вираженні. За першу половину 2020 р. капіталізація корпорації Boeing скоротилася на 45,6%. За підсумками 2020 р. збитки Boeing становили рекордні 11,9 млрд дол. США. Наслідки пандемії продовжують чинити вплив на корпорацію й надалі, проте від початку 2021 р. спостерігається позитивна динаміка у замовленнях на продукцію Boeing. Так, за перший квартал 2021 р. корпорація реалізувала 77 літаків, що на 27 одиниць більше порівняно з аналогічним періодом 2020 р. [7].

Особливої уваги заслуговує той факт, що корпорація Boeing, як і переважна більшість інших міжнародних компаній, незважаючи на важкі наслідки пандемії для її діяльності, не стала руйнувати свої міжнародні зв'язки з підрядчиками та концентруватися на внутрішньому виробництві. Виробничі ланцюги транснаціональних корпорацій, що роками будувалися для забезпечення високої ефективності діяльності, не стали руйнуватися під впливом тимчасових труднощів, пов'язаних із пандемією. Це є важливим показником, що дає змогу говорити про відсутність суттєвих передумов для очікування активних деглобалізаційних процесів у світі.

З огляду на це, обґрунтованими виглядають висновки Національного бюро економічних досліджень США (NBER) [8], відповідно до яких пандемія не призведе до розриву ланцюгів створення вартості та не матиме серйозних наслідків для глобалізації.

Разом із тим нерозірвання побудованих ланцюжків створення вартості зовсім не означає активне формування нових. Корпорації залишаються досить стриманими в інвестуванні коштів у нові проєкти та побудову нових виробничих взаємозв'язків. Так, за даними ЮНКТАД [9], пандемія сильно вплинула на міжнародні інвестиційні потоки. У 2020 р. глобальні прямі іноземні інвестиції скоротилися на 42% порівняно з 2019 р. і становили 859 млрд дол. США. Пандемія вплинула на всі типи інвестицій: інвестиції у

Таблиця 2

Втрати робочого часу: поквартальна динаміка у 2020 р. та прогноз на 2021 р.

Показники міжнародного ринку праці	2020 р.				Прогноз на 2021 р.		
	1 кв.	2 кв.	3 кв.	4 кв.	Базовий прогноз	Оптимістичний прогноз	Песимістичний прогноз
Скорочення робочого часу, %	5,2	18,2	7,2	4,6	3,0	1,3	4,6
Кількість утрачених робочих місць (за 48-год. роб. тижня)	150	525	205	130	90	36	130

Джерело: звіт Міжнародної організації праці [6]

«зелені» проекти скоротилися на 35%, транскордонні злиття та поглинання – на 35%, фінансування міжнародних проектів – на 2%. При цьому експерти ЮНКТАД досить стримані у своїх очікуваннях щодо росту інвестицій у 2021–2022 рр. Зростання прогнозується незначне, причому, як очікується, будь-яке збільшення глобальних потоків ПІІ відбуватиметься не за рахунок нових інвестицій у виробничі активи, а за рахунок транскордонних злиттів і поглинань, особливо у сфері технологій і охорони здоров'я.

Висновки. Під впливом пандемії COVID-19 темпи глобалізаційного процесу у світі дійсно уповільнилися порівняно з останніми десятиліттями, проте стійкість міжнародних компаній у збереженні сформованих роками ефективних ланцюжків створення вартості та позитивні тенденції відновлення міжнародного руху товарів, капіталу та робочої сили дають змогу говорити лише про уповільнення темпів глобалізації світової економіки, але не про запуск деглобалізаційних процесів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Глобалізація. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Глобалізація> (дата звернення: 09.07.2021).
2. Charles W.L. Hill. *International Business: Competing in the Global Marketplace*. 12th Ed. New York City : McGraw-Hill Education, 2019. 700 p.
3. Енциклопедія історії України / редкол.: В.А. Смолій (гол.) та ін. ; НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2004. Т. 2. 688 с.
4. Зварич Р. Парадоксальна динаміка глобалізації. *Економічний аналіз*. 2016. Том 25. № 1. С. 22–28.
5. World trade primed for strong but uneven recovery after COVID-19 pandemic shock, 2021. *World Trade Organization*. URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres21_e/pr876_e.htm (дата звернення: 02.07.2021).
6. COVID-19 and the world of work. Updated estimates and analysis, 2021. *International Labor Organization*. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf (дата звернення: 11.07.2021).
7. Pandemic Piles On Already Reeling Boeing, Leading To Nearly \$12 Billion Loss In 2020. *NPR*. URL: <https://www.npr.org/2021/01/27/961339159/pandemic-piles-on-already-reeling-boeing-leading-to-nearly-12-billion-loss-in-20> (дата звернення: 11.07.2021).
8. P. Antras, S.J. Redding, E. Rossi-Hansberg. Globalization and Pandemics, 2020. *National bureau of economic research*. URL: <https://www.nber.org/papers/w27840> (дата звернення: 12.07.2021).
9. Impact of the COVID-19 pandemic on trade and development, 2021. *United Nations Conference on Trade and Development*. URL: <https://unctad.org/programme/covid-19-response/impact-on-trade-and-development-2021#alInvestment> (дата звернення: 12.07.2021).

REFERENCES:

1. Vikipediia: vilna entsyklopediia (2021) *Hlobalizatsiia* [Globalization]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Глобалізація> (accessed 09 July 2021).
2. Charles W.L. Hill (2021) *International Business: Competing in the Global Marketplace*. 12th Ed. New York City: McGraw-Hill Education.
3. Smolii V.A. (ed.) (2004) *Entsyklopediia istorii Ukrainy* [Encyclopedia of the History of Ukraine]. Kyiv: Naukova dumka. (in Ukrainian)
4. Zvarych R. (2016) *Paradoksalna dynamika hlobalizatsii* [Paradoxical dynamics of globalization]. *Ekonomichniyi analiz*, vol. 25, no. 1, pp. 22–28.
5. World Trade Organization (2021) *World trade primed for strong but uneven recovery after COVID-19 pandemic shock*. URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres21_e/pr876_e.htm (accessed 02 July 2021).
6. International Labor Organization (2021) *COVID-19 and the world of work. Updated estimates and analysis*. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf (accessed 11 July 2021).
7. NPR (2021) *Pandemic Piles On Already Reeling Boeing, Leading To Nearly \$12 Billion Loss In 2020*. URL: <https://www.npr.org/2021/01/27/961339159/pandemic-piles-on-already-reeling-boeing-leading-to-nearly-12-billion-loss-in-20> (accessed 11 July 2021).
8. P. Antras, S.J. Redding, E. Rossi-Hansberg (2020) *Globalization and Pandemics*. National bureau of economic research. URL: <https://www.nber.org/papers/w27840> (accessed 12 July 2021).
9. United Nations Conference on Trade and Development (2021) *Impact of the COVID-19 pandemic on trade and development*. URL: <https://unctad.org/programme/covid-19-response/impact-on-trade-and-development-2021#alInvestment> (accessed 12 July 2021).